

Aún así, por muy fuerte acusación o disparatada argumentación que se dé contra la democracia, esta explicación no tendría grandes consecuencias, pues los mismos críticos se encontrarían bien situados dentro del consenso pseudo-democrático de hoy en día. Obedecerían al consenso de tomar la democracia como una totalidad única, un tipo de orden estatal y forma de vida social, como un conjunto de maneras de ser y un sistema de valores. Este tipo de odio se situaría sin problemas como una de las formas de confusión y olvido que se le aplican o afectan al concepto de democracia. Se concibe como la punta de lanza ideológica que ayuda a la oligarquía en la tarea de luchar contra la democracia, y una democracia totalitaria es la excusa perfecta para luchar contra la «igualdad de condiciones» tanto en el campo económico como en el estatal y social.

Rancièrre escribe *El odio a la democracia* para refutar las críticas al individuo democrático, al cual desliga de la responsabilidad social de la irresponsabilidad que los críticos con la democracia le achacan. No obstante, al acabar de leer la obra, uno se da cuenta de que la refutación a los críticos es tan solo una excusa para proponer la auténtica legitimidad y fundamentación de la democracia. El pensador francés plantea una discusión democrática en torno a su concepto simbólico y su traducción real. Pone a cada concepto en su lugar, a partir de una de las redefiniciones más atrevidas de los últimos tiempos, que se sale

de los cánones habituales de las discusiones actuales y vuelve a plantear la democracia en toda su radicalidad, vuelve a situar el dedo en la llaga. Así, la discusión ya no se centra en la democracia actual sino en la democracia como tal, lo que nos lleva a plantear toda la literatura que ha tratado de justificar la democracia representativa como forma real o, al menos, útil de la democracia. Cierto es que Rancièrre tampoco propone una forma concreta de realizar dignamente la potencia que le atribuye a la democracia. Pero esto no es un error: Rancièrre establece lo que cualquier forma de gobierno auténticamente democrático ha de tener, es decir, un gobierno sin gobernadores, un poder sin poderosos, por lo que a partir de aquí se deducen varias formas de un gobierno de estas características.

En fin, *El odio a la democracia* es una gran aportación y toque de atención no solo hacia el concepto de democracia y su uso, sino también a las sociedades occidentales de hoy, un desenmascaramiento excelente del proceso de despolitización y oligarquización de las formas de gobernar actuales. Se puede decir incluso que Rancièrre devuelve algo de la dignidad arrebatada a la filosofía y su objeto, el ser humano normal y corriente, el animal político desposeído.

Gontzal Zubizarreta

Licenciado en Filosofía por la UAB

GAME, Jérôme; WALD LASOWSKI, Aliocha (2009)

Jacques Rancièrre et la politique de l'esthétique

Lió: Editions des Archives Contemporaines

L'escriptura de Jacques Rancièrre no sembla, en un primer moment, de fàcil accés per al lector. El seu estil a vegades hermètic; l'amplitud de mires que té en

el tractament de la història de l'estètica; l'esforç d'abstracció al qual convida al lector, són elements que requereixen una actualització clara d'alguns concep-

tes i una anàlisi exhaustiva del que Rancière aporta a la filosofia. Una oportunitat de fer-ho pren forma en les actes publicades d'unes jornades dedicades a l'obra de Jacques Rancière, organitzades pel Centre de Poesia (CEP) de l'École Normale Supérieure de Lletres i de Ciències Humanes de Lió al voltant de la política de l'estètica de Rancière. S'ha triat com a títol d'aquest col·loqui el que podríem anomenar la ubicació clau al voltant de la qual es construeix el pensament de Jacques Rancière, cosa que permet al lector entrar en la filosofia de Rancière per portes múltiples (cinema, literatura, arts, filosofia, política, etc.), cobrint els vastos camps d'un pensament encuriós i renovador.

Un dels primers elements que permet al lector distingir l'originalitat d'aquest pensament, però també la seva radicalitat i les dificultats que implica, és el gust de Rancière per establir un diàleg crític amb els seus contemporanis, Badiou, Lyotard, Deleuze, i també Lacoue-Labarthe i Nancy. Una contribució clau és la que ha fet Véronique Bergen sobre les diferències entre el pensament de Deleuze i el de Rancière. És precisament en aquesta polèmica amb Deleuze que el lector entendre l'oposició al vitalisme de Deleuze com un intent de fonamentació de la teoria del *partage du sensible*. El qual marca el vincle indissoluble entre l'estètica i la política, i funciona aquí com el marcador d'un dèficit en l'estètica deleuziana, la d'una política. Deleuze, amb ganes de trencar amb qualsevol règim representatiu de les arts, amb tota representació, estarà marcat, segons Rancière, per l'ambigüitat d'una literatura que no « cesse de trahir la pureté de sa rupture avec la représentation ». En altres paraules, la lògica de la sensació pura, la immanència total, són els elements radicals del pensament de Rancière, sempre a punt per aprofitar els intervals i les diferències, que no poden ser satisfets.

El règim estètic de les arts apareix com l'element dominant que travessa totes les intervencions del col·loqui. És mobilitzat com a desenganxador del *dissensus* que qüestiona les divisions establertes per la inversió de la lògica. Aquest últim, enfrontat al règim de l'ètica (que combina la pràctica artística amb les lleis d'una comunitat) i al sistema representatiu (que marca un vincle indissoluble entre *poiesis* i *aisthesis*), apareix veritablement, i en vista de les moltes contribucions, com l'element que permet el pensament i el gest mateix de la filosofia de Rancière. En el pensament d'aquest no hi ha ni consens possible, ni política radical i sense ambigüitats, sinó més aviat una força d'excés i de *dissensus*, allò que Aliocha Wald Lakowski anomena « une puissance active du délié ».

Les contribucions més originals presentades al simposi són les que se centren en l'estil de Rancière. Els comentaris i les observacions que s'hi fan, encara que de vegades tendeixen a posar en l'abisme vertiginós què es reflecteix en l'escriptura de Rancière, en la seva pròpia ment i així fins a l'infinit, són riques fonts d'informació per comprendre la manera com Rancière exposa i desenvolupa les seves teories. L'article de Gabriel Rockhill «*La démocratie dans les cultures politiques*» no deixa d'il·lustrar una forma paradoxal d'infidelitat fidel, que com a deixeble primerenc fa la crítica al seu mestre d'exercitar una estratègia teòrica coneguda, que ell anomena *transcendentalisme conceptual*. Aquest procediment tendeix a anul·lar el registre del concepte del lloc d'articulació i de les circumstàncies polítiques a les quals pertany, per tal d'extreure'n l'essència abstracta. Gabriel Rockhill mostra que la purificació teòrica s'allunya d'una altra faceta de l'obra del filòsof, aquella en la qual es presenta una obra històrica detallada sobre la història dels règims artístics, tendint precisament a esbrinar els malentesos estètics mitjançant un

fort argument històric, tal com fa a *Le destin des images*, on Rancière es proposa donar una inscripció històrica del projecte estètic del fi de les imatges. Rockhill critica també a Rancière haver proposat en el seu llibre *La haine de la démocratie* una tesi més o menys fora de la història i dels seus crítics. L'autor de la comunicació posa clarament en relleu el gest subversiu de Rancière: llegir que la democràcia no és un estat de-

terminat de la societat, sinó una forma de revolució permanent, una acció, un esdeveniment sense pausa que s'ha de reproduir de manera permanent, semblant al del *partage du sensible*, destinat a ser reproduït infinitament.

Jordi Riba

Universitat Autònoma de Barcelona

BALIBAR, Étienne (2010)

Violence et civilité. Weltek Library Lectures *et autres essais de philosophie politique* París: Galilée, 417 p.

Si Gilles Deleuze tenia raó i la filosofia és l'art de crear conceptes, aleshores Étienne Balibar –deixeble destacat d'Althusser, professor emèrit de París 10 Nanterre i autoritat postmarxista en Marx– és un artista i un filòsof. Des de finals de la dècada dels vuitanta, Balibar ha anat elaborant el concepte d'*egaliberté* (Balibar, É. «La proposition de l'egaliberté» [1989], *La proposition de l'egaliberté et autres essais politiques 1989-2009*, París: PUF, 2010). La fabricació filosòfica, en aquest cas, va implicar la invenció d'una paraula. Naixia un híbrid entre igualtat i llibertat que havia de complir la funció de pressupòsit d'una ciutadania insurgent; és a dir, reivindicació de base a favor de la transformació de les estructures de poder i l'emancipació dels dominats. Així, el nou concepte activava les connotacions revolucionàries d'un altre de més vell, el de ciutadania, en paral·lel, per cert, a com ho estaven fent alguns moviments socials del moment.

Però no ens confonguem: la construcció de conceptes no és el mateix que la invenció de paraules. De fet, segurament, aquí rau la fina diferència entre el filòsof i el farsant. «Civilité» és el concepte que Balibar ens presenta en l'obra ressenyada. I tant el francès *civilité* com el

català *civilitat* són mots que ja existeixen. Fan referència a les bones maneres, a la urbanitat o educació dels ciutadans i, en definitiva, a la seva qualitat d'éssers civils. Balibar, però, reformula aquesta definició clàssica, especialment a la tercera de les seves conferències a la *Wellek Library*, titulada «Stratégies de civilité» (p. 143-192). La civilitat és l'exigència de fons de la revolta per la igual llibertat; i en aquest sentit, és una limitació a tots els excessos revolucionaris, una professió d'antiviolència. No es tracta ni de contraviolència repressiva ni de contraviolència insurrectiva. Ni de no-violència, tampoc, ja que fent-se eco de Derrida, Balibar avisa que «la no-violència és en un sentit la pitjor de les violències». Aquest llibre és una reflexió, projectada des de diversos punts de vista, sobre la relació complexa, dinàmica i incerta entre violència i política.

Violence et civilité és un recull de conferències i d'articles. Tot plegat està precedit per un «avant-propos» i tancat amb un «après-coup» que tenen per finalitat la contextualització i l'orientació, respectivament, de tot el material agrupat. El fil conductor, com hem dit més amunt i com indica el títol mateix, és l'especulació filosòfica sobre aquests dos llindars de la ciutadania, la civilitat i la